

Vägen norrut, sommaren 1732

Berättelse

Den 12 maj 1732 red en ung man ut ur Uppsala och vände hästen norrut. Han hette Carl Linnaeus och skulle fylla 25 år dagen efter avresan. Ännu var han ingen berömd professor, bara en fattig student med stora drömmar. Vetenskaps societeten i Uppsala, ett lärt sällskap, hade gett honom pengar för en uppgift som ingen riktigt hade gjort förut: att resa upp till Lappland och beskriva naturen och människorna där.

I bagaget hade Carl det allra viktigaste. Papper att pressa växter i, några handböcker, en liten kikare och en hatt med nät framför ansiktet. Hatten behövde han, för i de norrländska skogarna fanns moln av mygg som bet utan uppehåll. Resan blev allt annat än bekväm. Ibland red han, ibland gick han till fots och ibland tog han sig fram med båt. Maten tog ofta slut, och han fick gå hungrig. Nätterna kunde vara iskalla, och vid ett tillfälle höll lösa stenblock på att rasa över honom. En gång var han till och med nära att bli skjuten av misstag. Ändå fortsatte han.

Varje gång Carl hittade en växt han inte kände igen stannade han. Han plockade den försiktigt, lade den mellan två pappersark och pressade den platt så att den torkade. På det sättet kunde han ta med sig hela floran hem och studera den i lugn och ro. Hans anteckningsbok fylldes med teckningar, från ugglor till samiska kvinnor som arbetade med slöjd.

Ju längre norrut Carl kom, desto mer kände han att han steg in i en främmande värld. Han var ju uppvuxen i Småland, där renar bara fanns i böcker. Nu såg han dem på riktigt, stora flockar som rörde sig över vidderna. För honom var renen ett exotiskt djur, nästan överkligt. På sommaren upplevde han också något som förvånade honom djupt: midnattssolen. Solen gick helt enkelt inte ner, utan lyste även mitt i natten.

Mest intryck gjorde ändå människorna. Carl mötte samerna, folket som levde av renarna och flyttade med årstiderna. Han blev imponerad av deras vänlighet och av hur friskt och klokt de levde i ett så hårt klimat. I sina anteckningar skrev han med beundran om deras sätt att leva, även om han också såg på dem med en utomståendes blick, som något främmande att studera.

Efter ungefär sex månader och en lång väg vände Carl hemåt igen. Han kom tillbaka den 10 oktober samma år. I bagaget hade han pressade växter, stenar, en samisk dräkt och en mängd anteckningar. Men det viktigaste syntes inte. Den unge mannen hade lärt sig att se på naturen som ett system, en ordning som väntade på att beskrivas. Den blicken skulle han bära med sig resten av livet, och den skulle till slut förändra hur hela världen namnger det levande.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
vetenskaps societet	en grupp lärda personer som stöttar forskning
bagage	de saker man har med sig på en resa

ORD	FÖRKLARING
handbok	en bok med praktisk kunskap om ett ämne
uppehåll	en paus, ett stopp
stenblock	en stor sten
flora	alla växter på en plats
vidd	ett stort, öppet landskap
exotisk	ovanlig och spännande, ofta från ett annat land
midnattssol	när solen syns även på natten på sommaren i norr
beundran	stor respekt och uppskattning
utomstående	en person som står utanför, inte tillhör gruppen

Läsförståelsefrågor

1. Hur beskrivs Carl i början av berättelsen?
 1. Som en berömd professor
 2. Som en fattig student med stora drömmar
 3. Som en rik adelsman
2. Varför hade Carl med sig en hatt med nät?
 1. Mot solen
 2. Mot regnet
 3. Mot myggen
3. Varför pressade Carl växterna mellan papper?
 1. För att kunna ta med dem hem och studera dem
 2. För att de var fula
 3. För att äta dem senare
4. Vad menas med att renen var "ett exotiskt djur" för Carl?
 1. Han hade sett många renar i Småland
 2. Renar var något helt nytt och främmande för honom
 3. Han var rädd för renar
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Carl reste bara till häst, aldrig till fots.
 2. Carl blev imponerad av samernas sätt att leva.
 3. Carl kom hem igen efter ungefär sex månader.
 4. Carl sålde sina pressade växter på vägen.
6. Texten säger att Carl såg på samerna "med en utomståendes blick". Förklara med egna ord vad det betyder.
7. Varför var resan farlig? Ge två exempel ur texten.
8. I slutet står det att "det viktigaste syntes inte". Vad menas med det?
 1. Att han tappade bort sitt bagage
 2. Att han hade lärt sig ett nytt sätt att se på naturen
 3. Att han glömde vad han hade sett
9. Skriv med egna ord: hur tror du att resan till Lappland påverkade Carl som forskare?

Facit

1. Som en fattig student med stora drömmar.
1. Mot myggen.
1. För att kunna ta med dem hem och studera dem.
1. Renar var något helt nytt och främmande för honom.
1. **nej** – han reste till häst, till fots och med båt. b) **ja** – han blev imponerad av deras vänlighet och liv. c) **ja** – han kom hem efter ungefär sex månader. d) **det står inte i texten.**
- Exempel på svar: Det betyder att han betraktade samerna som någon som inte tillhörde deras grupp. Han studerade deras liv på avstånd, som något främmande, i stället för att vara en del av det.
- Exempel på svar: Maten tog ofta slut och han gick hungrig, nätterna var iskalla, stenblock höll på att rasa över honom och han var nära att bli skjuten av misstag. (Två exempel räcker.)
1. Att han hade lärt sig ett nytt sätt att se på naturen.
- Exempel på svar: På resan lärde han sig att observera och samla in växter och djur noggrant och att se naturen som ett system. Det gav honom erfarenhet och idéer som han senare använde när han skapade sitt system för att namnge arter.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Temat är hur en formativ erfarenhet tidigt i livet kan forma en människas hela bana. Texten passar för att öva på att läsa mellan raderna (utomstående blick, “det viktigaste syntes inte”) och att tala om mötet mellan kulturer ur ett historiskt perspektiv.

Diskussionsfrågor

- Carl mötte en kultur som var helt främmande för honom. Vad är viktigt att tänka på när man möter människor som lever annorlunda än man själv?
- Texten beskriver att Carl såg på samerna både med beundran och med en “utomstående blick”. Varför kan det vara problematiskt att studera en annan grupp som ett objekt?
- En tidig upplevelse kan forma en hel människa. Finns det något du upplevde när du var ung som har påverkat den du är i dag?
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv en plats eller en resa som lärde dig något viktigt. Vad upplevde du, och vad tog du med dig?

Källor och faktagranskning

- Carl von Linné – Wikipedia (svenska): https://sv.wikipedia.org/wiki/Carl_von_Linné

- Carl Linnaeus – Wikipedia (engelska): https://en.wikipedia.org/wiki/Carl_Linnaeus
- Carolus Linnaeus – Encyclopaedia Britannica: <https://www.britannica.com/biography/Carolus-Linnaeus>
- Linnés liv – Uppsala universitet: <https://www.uu.se/om-uu/historia/carl-von-linne/linne-online/linnes-liv>
- Carl Linné (von) – Svenskt Biografiskt Lexikon: <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Artikel/10735>

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Carl von Linné föddes 13 maj 1707 i Råshult, Stenbrohults socken i Småland, och dog 10 januari 1778 i Uppsala (på gården Hammarby). Han studerade i Lund (1727) och Uppsala (från 1728), gjorde sin Lapplandsresa 1732 och bodde i Nederländerna 1735–1738, där han gav ut första upplagan av *Systema Naturae* (1735). Han blev professor i Uppsala 1741 och utvecklade den binära nomenklaturen, som fick sitt genombrott i *Species Plantarum* (1753). Han gifte sig med Sara Elisabeth (Sara Lisa) Moraea 1739 och fick sju barn. Han adlades 1757 och tog då namnet von Linné (tidigare Carl Linnaeus). Osäkerhet/notering: Födelsedatumet anges som 13 maj enligt den julianska kalender som Sverige använde då; i gregoriansk kalender motsvarar det 23 maj, vilket är varför engelska källor ofta skriver 23 maj 1707. Adlandet beslutades 1757 men adelsbrevet stadfästes formellt 1761; svenska källor anger vanligen 1757. Bilden är Alexander Roslins porträtt från 1775 (Public Domain, konstnären död 1793).

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.